

Голові разової спеціалізованої вченої ради  
ДФ 20.051.205 Карпатського національного  
університету імені Василя Стефаника  
доктору історичних наук, професору,  
професору кафедри політичних наук  
Марчуку Василю Васильовичу

### ВІДГУК

офіційного опонента доктора політичних наук, професора, професора кафедри політичних наук і права Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» Наумкіної Світлани Михайлівни на дисертаційну роботу Баюрчака Назарія Володимировича на тему: **«Політико-ментальні чинники формування харизми іміджу лідера в політичному процесі»**, подану до захисту у спеціалізовану вчену раду Карпатського національного університету імені Василя Стефаника на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 052 Політологія

**Обґрунтування актуальності теми дослідження.** Сучасна епоха, що позначена глобальними інституційними кризами, безпрецедентним поширенням гібридних воєн, когнітивних загроз та стрімкою алгоритмічною віртуалізацією соціально-політичних відносин, вимагає принципово нових наукових підходів до аналізу природи політичної влади. В умовах України, яка героїчно протистоїть екзистенційній військовій загрозі з боку російської федерації та виборює своє право на фізичне існування, інститут політичного

лідерства опинився під надзвичайним, критичним тиском. Від того, наскільки фахово, етично та ефективно лідери здатні конструювати довіру, управляти кризовими комунікаціями та мобілізувати маси на спротив, залежить не просто керованість, а збереження держави.

Класичні бюрократичні підходи виявляються безсилими без включення емоційного, ірраціонального, харизматичного ресурсу управління. Саме тому дисертаційне дослідження Н. В. Баюрчака, яке пропонує комплексний, інноваційний погляд на те, як саме глибинні ментальні архетипи української нації взаємодіють із новітніми комунікативними діджитал-технологіями та алгоритмами при формуванні публічного іміджу лідера, є глибоко своєчасним, актуальним і має надзвичайно високу теоретико-прикладну цінність для розбудови інформаційної безпеки держави та розуміння процесів електоральної поведінки.

**Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових результатів.** Робота характеризується продуманим і глибоким методологічним фундаментом. Автору вдалося уникнути поверхневої описовості завдяки органічному застосуванню інтегративного підходу, який гармонійно поєднує структурно-функціональний аналіз з інструментарієм біхевіоризму та когнітивної психології. Достовірність результатів забезпечується коректним оперуванням багатим емпіричним матеріалом: широким залученням даних найвпливовіших соціологічних інституцій (Центр Разумкова, KMIC, V-Dem, європейські метрики Євробарометр) та масштабною джерельною базою, що налічує 248 позицій. Глибоке розуміння та імплементація неохаризматичної поведінкової теорії наслідків Р. Хауса дозволило дисертанту чітко верифікувати ірраціональні патерни лідерства, перетворивши дисертацію на зразок якісного емпіричного політологічного аналізу.

**Наукова новизна одержаних результатів.** Основна наукова цінність і

беззаперечна новизна дисертації полягають у системному, еволюційному розкритті механізмів трансформації лідерської харизми під тиском екстремальних соціальних та воєнних криз. Особливої поваги та наукового визнання заслуговує концептуалізація автором унікального феномену «інституційно-компетентнісної харизми», еталонним носієм якої виступили Збройні Сили України та найвище військове керівництво. Автором доведено двоїсту природу віртуалізації політичних комунікацій: поряд із величезною здатністю дистанційно мобілізувати маси, цифрова алгоритмізація генерує страшну загрозу поширення суспільного «слактивізму» (імітації боротьби) та деформації реальної інституційної демократії.

Високої оцінки заслуговує крос-культурний аналіз, у якому обґрунтовано, що українська політика повинна обов'язково еволюціонувати від кризового емоційного вождизму до наднаціонального «етичного лідерства» європейського формату, яке базується на прозорості та медіації. Наукова новизна підкріплюється й глибоким дослідженням егалітаризму українців.

**Значення роботи для науки, практики та суспільства.** Теоретичне значення дисертаційної праці зумовлене її вагомим внеском у розвиток сучасної вітчизняної політичної науки, зокрема теорії соціальних комунікацій, транзитології та політичної психології. Автор суттєво розширив і поглибив концептуальний апарат політології, вперше увівши та комплексно обґрунтувавши поняття «цифрова харизма». Це дозволило на теоретичному рівні пояснити механізми переведення архаїчних ментальних страхів соціуму в алгоритмічний цифровий вимір соціальних мереж.

Значущою теоретичною розробкою є проведена дисертантом диференціація мотиваційних моделей громадянського суспільства. Автор на основі порівняння міжнародних соціологічних метрик теоретично довів концептуальну відмінність екзистенційної української політичної мобілізації

(спрямованої на виживання нації) від західноєвропейських стандартів соціальної солідарності. Теоретичну цінність становить доведена автором глибока взаємодія історичних національних ментальних кодів (архетипів Землі, Степу, Гетьмана) із сучасними політтехнологічними стратегіями позиціонування лідера в конкурентному електоральному та складному кризовому просторах.

Практична значущість дослідження не викликає жодних сумнівів і має високий потенціал для впровадження у реальний управлінський процес держави. Запропоновані автором комунікативні матриці та висновки щодо механізмів електорального сприйняття (архетипного праймінгу) можуть стати дієвою базою для роботи вітчизняних PR-агенцій, структур стратегічних комунікацій сектору оборони та органів державної влади у сфері оптимізації кризових меседжів та побудови захисту від дезінформації і ІПСО.

Окреслені автором ризики «вождизму» та шляхи безпечного переходу до моделі «етичного лідерства» є вкрай важливими для вітчизняних політичних партій у процесі їхньої підготовки до повоєнних електоральних циклів, розбудови ідеологічних структур та здійснення євроінтеграційних реформ. Запропонований психометричний інструментарій (адаптована Шкала Конгера-Канунго) може бути ефективно використаний у роботі аналітичних центрів. Результати роботи придатні для використання у викладанні фахових політологічних дисциплін.

**Повнота викладу основних наукових положень, висновків в опублікованих працях.** Основні положення, результати та висновки дисертації повно, системно та всебічно розкриті у 13 наукових публікаціях автора. 6 статей здобувача опубліковано у фахових наукових виданнях України категорії «Б» з політичних наук. Результати дослідження пройшли ґрунтовну апробацію у форматі доповідей на 5 міжнародних та всеукраїнських

науково-практичних інтернет-конференціях. Крім того, наявні 2 додаткові фахові публікації, що відображають допоміжні аспекти роботи. Кількість, фаховий рівень та змістове наповнення всіх публікацій відповідають сучасним вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та гарантують повноту висвітлення результатів дисертаційного дослідження перед науковою спільнотою.

**Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.** За результатами ознайомлення з матеріалами дисертаційного дослідження фактів порушення академічної доброчесності не встановлено. Здобувачем забезпечено дотримання норм законодавства про авторське право, наявні посилання на всі використані джерела, перераховані у списку використаних джерел. Дисертаційна робота виконана самостійно, що підтверджується підписом здобувача на титульній сторінці.

**Дискусійні положення та зауваження.** Високо оцінюючи ґрунтовність, самостійність та інноваційність проведеного дослідження, як офіційний опонент вважаю за необхідне звернути увагу на низку дискусійних положень, які відкривають простір для широкої наукової полеміки під час захисту:

1. Вводячи інноваційний концепт «інституційно-компетентнісної харизми» на прикладі довіри до Збройних Сил України, автор свідомо відходить від класичного веберіанського визначення харизми. Бажано почути від здобувача, чи не є описане ним явище швидше найвищим проявом раціонально-легального авторитету (фахової військової компетентності), який травмоване суспільство через «ефект ореолу» просто емоційно сакралізувало і штучно «харизматизувало»? Де проходить межа між найвищим професіоналізмом і харизмою?

2. Автор у розділі 4 констатує, що наднаціональне управління в ЄС принципово виключає кризовий «вождизм», безальтернативно вимагаючи

«етичного лідерства» (прозорості, медіації). Однак політичний простір сучасної Європи є строкатішим. Доцільно було б врахувати досвід окремих держав-членів ЄС (Італія, Угорщина, Словаччина), де жорсткий, харизматичний, національно-орієнтований популізм сьогодні успішно кидає системний виклик європейській бюрократії. Чи не ідеалізує дисертант європейський простір, нехтуючи загрозою ренесансу деструктивної харизми в ЄС?

3. Здобувач дуже ґрунтовно аналізує психологічні механізми конструктивної «харизматизації» лідера. Однак в умовах безперервної гібридної війни варто було б значно більше наукової уваги приділити технологіям цілеспрямованої дехаризматизації. Аналіз того, як ворожі ІІСО майстерно експлуатують українські ментальні страхи задля штучної дискредитації ключових державних лідерів, значно посилив би безпековий компонент роботи.

4. Концепт «цифрової харизми» (підрозділ 3.4) розкрито глибоко та обґрунтовано. Проте, з огляду на стрімкий технологічний прогрес, хотілося б почути думку здобувача щодо ролі ботоферм і технологій штучного інтелекту (AI) у конструюванні цієї віртуальної реальності. Як ШІ впливатиме на подальшу еволюцію політичної харизми найближчими роками?

**Загальний висновок.** Висловлені дискусійні положення, зауваження та питання свідчать про масштабність, глибину, багатогранність та неабияку зацікавленість обраною темою. Вони жодною мірою не впливають на загальну високу позитивну оцінку виконаної роботи, її наукову новизну та прикладну значущість.

Дисертація «Політико-ментальні чинники формування харизми іміджу лідера в політичному процесі» є глибокою, комплексною, самостійно виконаною, концептуально цілісною та логічно завершеною науковою

кваліфікаційною працею, яка суттєво збагачує вітчизняну політичну науку новими знаннями, підходами та інструментарієм.

За рівнем розв'язання поставлених завдань, науково-теоретичною зрілістю, обґрунтованістю висновків, потужною науковою новизною, теоретичним і практичним значенням вона повністю відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 зі змінами та доповненнями), а також вимогам Наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. (зі змінами). І тому автор дисертації – Баюрчак Назарій Володимирович безперечно заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 052 Політологія.

**Офіційний опонент:**

доктор політичних наук, професор,  
професор кафедри політичних наук і права  
Державного закладу «Південноукраїнський  
національний педагогічний університет  
імені К. Д. Ушинського»

Світлана НАУМКІНА

«08» липня 2026 р.